

prof. dr hab. Jerzy Jarosik

Katowice, 07.01.2022

Wydział Jazzu i Muzyki Rozrywkowej

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego

w Katowicach

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej mgr. Bartłomieja Noszka, sporządzona w związku z Uchwałą Nr 1/2021 Składu Orzekającego w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr. Bartłomiejowi Noszce z dnia 25 października 2021 r.

Działając na podstawie art. 190 ust.2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U.2021 r. poz. 478 z późn.zm.) oraz § 19 ust.1 Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, zatwierdzonym uchwałą Nr 1/2020 Senatu Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 16 stycznia 2020r., z późn. zm., Skład Orzekający w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr Bartłomiejowi Noszce postanawia co następuje:

Skład Orzekający w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr. Bartłomiejowi Noszce wyznacza na recenzenta prof. dr hab. Jerzego Jarosika.

Zgodnie z wymogami art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mgr Bartłomiej Noszka przedstawił rozprawę doktorską pt: "Suita jazzowa Uroda Beskidu Śląskiego na saksofon tenorowy, fortepian, kontrabas oraz zestaw perkusyjny inspirowaną folklorem muzycznym Beskidu Śląskiego". Do dokumentacji dołączono dzieło artystyczne na płycie CD pt: "Suita jazzowa Uroda Beskidu Śląskiego na saksofon tenorowy, fortepian, kontrabas oraz zestaw perkusyjny inspirowana folklorem muzycznym Beskidu Śląskiego.

Podstawowe dane o kandydacie:

Bartłomiej Noszka ur. [REDACTED]

Absolwent Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie kierunku: instrumentalistyka, specjalność : Gra na saksofonie w zakresie muzyki jazzowej.

Ocena osiągnięć artystycznych

Pan Bartłomiej Noszka saksofonista, pedagog edukator. Jest niewątpliwie jednym z czołowych muzyków jazzowych w Polsce o pokaźnym dorobku artystycznym, co znajduje potwierdzenie w jego dokumentacji, przedstawiającej bogatą i różnorodną działalność zarówno solistyczną, zespołową, a także lidera własnej formacji jazzowej. Brał udział w realizacji różnorodnych projektów muzycznych, w sesjach nagraniowych, a także produkcjach muzycznych. Jako członek licznych formacji koncertował w znaczących ośrodkach muzycznych i salach koncertowych w kraju i za granicą. Nieustanna współpraca z liczącymi się artystami potwierdza kompetencje muzyka, edukatora. Poza działalnością koncertową prowadzi działalność naukowo-dydaktyczną, biorąc czynny udział w sesjach naukowych, warsztatach jazzowych. Dyskografia obejmuje osiem płyt z udziałem doktoranta w roli "sidemana" a także ostatnie dołączone dzieło artystyczne w formie zapisu elektronicznego na płycie CD jako rozprawę doktorską.

Ocena dzieła artystycznego.

Dzieło artystyczne zostało przedstawione w formie zapisu cyfrowego na płycie CD "Suita jazzowa Uroda Beskidu Śląskiego na saksofon tenorowy, fortepian, kontrabas oraz zestaw perkusyjny inspirowana folklorem muzycznym Beskidu Śląskiego"

Płyta CD zawiera nast. kompozycje i opracowania Bartłomieja Noszki

1. Gajdosz na gróniu
2. Piłka
3. Zbójnicy na sałaszu
4. Tylko jedna nie spała
5. Wió neczek z różami
6. Owiężiok
7. Szumi halny

Cykl utworów został skomponowany i zaaranżowany na kwartet jazzowy: ts, p, b, dr.

Koncepcję dźwiękową kompozycji autor osadził na folklorze muzycznym Beskidu Śląskiego, co stanowiło źródło inspiracji autora. Pomysł oryginalny, choć liderzy formacji jazzowych korzystali w przeszłości z podobnych inspiracji przetwarzając muzykę ludową na język jazzowy. Płyta jest ciekawa i autentyczna ze względu na silne związki emocjonalne

rodowitego bielszczanina i obcowania z Beskidem Śląskim. Wędrowki po szlakach pasm górskich jak wspomina autor były "oczyszczające" i inspirujące dla jego twórczości. Proste formy oraz struktury pieśni i tańców górali śląskich poddane zostały wszelkim zabiegom muzycznym jak: harmonizacja, reharmonizacja, agogika struktury metro-rytmiczne i kolorystyka. Poszczególne części suity powiązane są ze sobą na zasadzie kontrastu formalnego z uwzględnieniem wcześniej wymienionych elementów muzyki. Nie przypadkowy jest także wybór instrumentarium, czyli klasycznego kwartetu jazzowego, który pozwala na większą swobodę operowaniem melodią, harmonią i rytmem równocześnie dając większą swobodę wykonawczą muzykom. Tytuł utworu cyklicznego zapożyczony został z artykułu Gustawa Morcinka "Uroda Beskidu Śląskiego". Łącznie w suicie pojawiają się motywy melodyczne z 10 pieśni ludowych twórczości muzycznej Beskidu Śląskiego, a także ich warianty.

Gajdosz na gróniu

Koncepcja kompozycji zbudowana jest na silnej inspiracji instrumentem ludowym występującym w obszarze Beskidu Śląskiego zwanego gajdami. Skala dźwiękowa opiera się na heksachordzie durowym z dolną subkwartą przy zamknięciu wszystkich sześciu otworach palcowych. Gajdy strojone były w F, E, Es a także w D.

Kompozycja rozpoczyna się improwizowaną introdukcją na ściśle określonych heksachordach durowych w tonacjach Es, E, D, F. Po introdukcji następuje pierwsze przeprowadzenie tematu opartego na trzech 6-taktowych zdaniach w tonacjach Es, E, oraz D. Doktorant świetnie odwzorowuje brzmienie piszczałki melodycznej gajd operując glissandami które przybliżają nas do oryginalnego brzmienia "gajdzicy". Rolę piszczałki burdunowej naśladuje kontrabas grając długie niskie wartości smyczkiem w artykulacji legato. Po dwukrotnym przeprowadzeniu tematu fortepian wprowadza właściwą część utworu w metrum 7/8 natomiast kontrabas realizuje zapisaną figurę melodyczno-rytmiczną. Ten zabieg aranżacyjny miał na celu złamanie schematycznej struktury melodycznej. Ciekawym pomysłem kompozytora jest (co słysząc w nagraniu) przeniesienie elementów choreograficznych tancerzy, którzy przesuwają się w linii prostej do przodu, a w ostatnim takcie każdej frazy przytupują 3 razy w rytmie dwie ósemki ćwierćnuta, podkreślając strukturę rytmiczną wyartykułowaną w partii kontrabasu i perkusji.

Piłka

To pod tym samym tytułem nazwa tańca Beskidu Śląskiego. Utwór rozpoczyna się tematem w metrum 2/4 w tempie szybkim i jest cytatem opisanej pieśni. Autor w utworze wprowadza metrum nieparzyste 5/4 ósemki zastępuje ósemkami z kropką. Druga część tańca "zwyrtany" grana jest w nieco szybszym tempie. Improwizacje poszczególnych muzyków bardzo zwarte i logiczne. W kompozycji autor odwołuje się do zjawiska które opisuje badaczka muzyki beskidzkiej Alina Kopoczok w warstwie rytmicznej czyli rozbicie frazy 2-taktowej na

3-taktową, co powoduje zmianę układu sylab na 4+2+1. Te układy są najczęściej występującymi schematami rytmicznymi w folklorze Beskidu Śląskiego. Doktorant zaadoptował także formę figur choreotechnicznych, w której po odśpiewaniu pieśni i wykonaniu obu części tańca, warstwę muzyczną przejmowała kapela, a tancerze powtarzali układ 2 -częściowy.

Zbójnicy na sałaszu

Tytuł nawiązuje do legend o zbójach grasujących w regionie karpackim. Utwór rozpoczyna melodia która jest cytatem pieśni ludowej pt. "Pojcie haw gazdowie. " W kompozycji autor nawiązuje do tradycji gry na trombie. Uzyskuje specyficzne walory brzmieniowe poprzez wykonanie tematu na saksofonie z wykorzystaniem techniki przedęcia (szeregu alikwotów), które wymagają sporej umiejętności ze względu na swoją niedoskonałość intonacyjną. Pan Noszka z wykorzystaniem tej techniki świetnie przybliżył brzmienie trombity wspomagając się efektami dźwiękowymi jak: (reverb) pogłos, czy też (tape delay) echo. Sam temat grany jest prawie w wersji oryginalnej z modyfikacją rytmiczną w sekcji rytmicznej. Pierwsze solo rozgrywane jest ad libitum w dialogu z perkusją. Metrum nie jest określone, a ostatni akord poprzedniego fragmentu jest punktem wyjścia do improwizacji. Solo fortepianu bazuje na schemacie z interludium ciekawie zharmonizowane.

Tylko jedna nie spała

Ta kompozycja ma wyraźny charakter ballady jazzowej, a powstała na bazie pieśni ludowej pt. "Ciemna nocka". Utwór rozpoczyna się improwizowanym wstępem ad libitum. Jedynym punktem zaczepnym jest akord Gm (maj7) na bazie którego muzycy prowadzą dialog często wykraczając poza centrum tonalne. Jest to obszar, który wymaga od muzyków ogromnego doświadczenia i kreatywności. "Three Tonic System" został wykorzystany do opracowania struktury melodycznej utworu. Koncepcja ta była wykorzystana w kompozycji "Giant Steps" Johna Coltrane. Doktorant operuje pięknym brzmieniem szczególnie w dolnym rejestrze instrumentu używając tzw. "subton" z lekkim "przydechem" kontrolowanym wibratem, co dodaje kompozycji szczególnego ciepła i wprowadza słuchacza w dobry nastrój, któremu sam uległem. Kompozycja zachowuje typową formę ballady oraz połączenia akordów występujących w utworach jazzowych. Piękne sola fortepianu i saksofonu mogą dać poczucie satysfakcji.

Wió neczek z różami

Utwór rozpoczyna się zwartą logicznie muzycznie introdukcją nawiązującą jeszcze do ballady, a zarazem wprowadzającą nas do kolejnej kompozycji. Introdukcja grana jest a capella z wykorzystaniem techniki arpeggio opartej na dwóch akordach Em9 oraz Cmaj(+11). Inspiracją do kompozycji była pieśń "Tera ty, Haniczko, teraz płacz". W utworze autor uwzględnia dwie wersje pieśni. Cz. A oparta na wariacie Nowowiejskiego utrzymana w

tonacji molowej cz. B gdzie następuje zmiana trybu na durowy. Melodia zachowuje strukturę oryginalną w metrum 4/4. Część A składa się z 24 taktów cz. B 16 taktów. Perkusja gra wyraźny szesnastkowy „groove” nadając kompozycji określoną motorykę.

Dobrym pomysłem dla zróżnicowania formy jest solo kontrabasu w wysokim rejestrze oparte na formie AB. Doktorant nie zapomniał także o zagęszczaniu faktury, budowaniu kulminacji, odbieraniu motywów z kontynuacją kolejnego sola, aby kompozycja stanowiła rozwijającą się całość. W tej kompozycji słychać także dbałość o dynamikę, umiejętne operowanie rejestrami instrumentu, gdzie temat grany jest za 1-wszym razem oktawę niżej, a za drugim oktawę wyżej, co daje ładny efekt kolorystyczny. I na koniec solo perkusji na formie tematu i zakończenie.

Owieziok

Taniec o tej samej nazwie występujący tylko w Istebnej, Koniakowie oraz Jaworzynce. Składa się z trzech części: Przyśpiewka, owieziok zachodzony oraz owieziok zwyrwany. Kompozycja została opracowana przez autora zgodnie z budową tańca, a zatem rozpoczyna się od introdukcji która odpowiada tzw. przyśpiewce. W kompozycji zawarte są wszystkie cechy tego tańca. Temat wykonany jest w wysokim rejestrze prostym chropowatym dźwiękiem. Swobodnie traktowana jest długość dźwięków bez wyraźnego pulsu. Charakterystyczne jest dla tego tańca wykorzystanie różnych pieśni i tekstów, co znajduje odzwierciedlenie w narracji muzyków. Bardzo dobrze łączy się temat grany na 2/4 z akompaniamentem fortepianu na triolach ćwierćnotowych na określonych funkcjach harmonicznym i półnutami w kontrabasie. Kolejna część jest nieco szybsza, ale niczym nie różni się od poprzedniej. Temat główny w drugim przeprowadzeniu grany jest unisono a następnie rozchodzi się na głosy w partiach fortepianu i kontrabasu. W tym fragmencie zmianie ulega także tonacja utworu. Jest to celowy zabieg którego dokonał kompozytor aby urozmaicić kolorystykę utworu. W drugim przeprowadzeniu formy tematu następują improwizacje, które przebiegają na wszystkich trzech częściach „owiezioka” natomiast zmiany tonacji przeplatają się ze sobą. Improwizacje przebiegają wg określonego schematu 16-to taktowej formie opartej na progresji danego przeprowadzenia. W przypadku fortepianu improwizacja oparta jest na akordzie Db maj7 ad libitum, po czym następuje zagęszczenie faktury w wyniku nieznacznie przyśpieszonego tempa.

Szumi halny

Ostatnia kompozycja na płycie. Początek utworu to imitacja szumu halnego-wiatru uzyskana przez doktoranta za pomocą wdmuchiwanego powietrza przez ustnik do instrumentu bez drgania stroika. Podobnie jak w poprzednich kompozycjach struktura melodyczna oparta jest na 16-to taktowej formie. Temat główny ad libitum w tempie rubato. Pianista z kontrabasem realizują warstwę harmoniczną (akordy suspended) E7(b9sus4) i D13(b9sus4). Perkusja dla podkreślenia kolorystyki używa pałek filcowych. Forma w całości zostaje powtórzona za drugim razem - saksofon gra temat oktawę wyżej. Po drugim

przeprowadzeniu tematu następuje interlude, ukazuje się nowy temat w unisonie całego zespołu. Po czym następuje solo saksofonu na 16-to taktowej formie również ad libitum w tempie rubato. Na przestrzeni 32 taktów rośnie dynamika i ekspresja. Kolejne solo fortepianu przebiega wg tej samej formy i schematu w tym miejscu zespół przełamuje metrum na $\frac{3}{4}$ utrzymane w stylu walca jazzowego. 32 taktowa forma tej części wykorzystuje przebiegi harmoniczne cz. A, muzycy stosują znany zabieg dialogu i skracanej formy coraz mniejszymi odcinkami improwizacji 16, 8, 4 takty. Ostatnia część Utworu składa się z dwóch zdań muzycznych. Linię melodyczną autor przetransponował o interwał tercji małej w górę. Ostatnia fraza skrócona jest do 1 taktu i jednocześnie zerwana niedokończona. Wracamy do początku utworu czyli wiatru halnego.

Doktorant po bardzo wnikliwych studiach folkloru muzycznego Beskidu Śląskiego: literatura zbiory pieśni, bezpośredni kontakt z badaczami ludowej muzyki Beskidu, a także dostępnej formie audio-wideo, znakomicie wyselekcjonował, dobrał i zaaranżował poszczególne utwory na zasadzie kontrastów: forma, tonacja, agogika, metrum, barwa i kolorystyka. Materiał muzyczny w pełni odzwierciedla cechy folkloru muzycznego tego regionu jak: melodyka oparta na skali frygijskiej, zwroty harmoniczne (akordy suspended), skala gajd śląskich, imitacja instrumentów ludowych na saksofonie, ornamentyka, charakterystyczne figury taneczne przeniesione na język jazzowy. Wszystkie utwory nagrane zostały na saksofonie tenorowym. Saksofon brzmi wyrównanym dźwiękiem w całym rejestrze. Doktorant posiada nienaganną biegłość, świadomie operuje barwą dynamiką i artykulacją oddając "ducha muzyki" Beskidu Śląskiego. W improwizacjach słychać operowanie motywami zaczerpniętymi z tematu, a także język muzyczny wykraczający poza utarte idiomy jazzu. Dzieło nie powstało by bez świadomego doboru do realizacji projektu znakomitych muzyków, którzy dzięki fantastycznej kreatywności bezbłędnie odczytali, zrealizowali i współtworzyli suitę. Nie będę w szczególny sposób analizował gry poszczególnych muzyków - moim zdaniem wszyscy zasługują na ogromne uznanie.

Ocena rozprawy teoretycznej

Pan Bartłomiej Noszka przedstawił pracę doktorską "Suita jazzowa Uroda Beskidu Śląskiego na saksofon tenorowy, fortepian, kontrabas oraz zestaw perkusyjny inspirowany folklorem Beskidu Śląskiego"

Praca składa się ze wstępu i dwóch Rozdziałów, Podsumowania, Wniosków Końcowych, Bibliografii. Rozdział pierwszy opisuje cechy folkloru muzycznego regionu. Zawiera trzy podrozdziały: wnioski badań folklorystyki Aliny Kopczok dotyczących zagadnień melodycznych, agogicznych i metrycznych. Na bazie tych rozwiązań i rozważań autor dokonał wyboru poszczególnych utworów (melodii).

W Rozdziale II autor opisuje szczegółowo genezę, inspiracje, proces twórczy, budowę, wykorzystane środki kompozytorskie i aranżacyjne poszczególnych utworów wchodzących w

skład dzieła cyklicznego. Każdy z siedmiu podrozdziałów opisuje i analizuje utwory w kolejności nagrania na CD.

Podsumowanie zawiera opis podjętych działań, przedstawia uzyskane efekty i rezultaty. W tej cz. znajdują się także informacje o procesie nagrania i personalia muzyków - członków kwartetu.

Bibliografia zawiera wykaz pozycji, które zostały wykorzystane w opisie artystycznej pracy doktorskiej.

Celowo moje omówienia poszczególnych kompozycji są skrótowe, ponieważ doktorant w tej części dokonał absolutnie świadomego merytorycznie wyczerpującego opisu i analizy poszczególnych kompozycji.

Dysertacja doktorska Bartłomieja Noszki jest rzeczowo napisana. Poparta dogłębnym zrozumieniem autora cech muzyki Beskidu Śląskiego oraz elementów składowych jazzu.

Poparta jest solidną wiedzą teoretyczną i naukową autora. Praca doktorska Pana Noszki pod względem historycznym, empirycznym stawia w nowym świetle mało znaną muzykę ludową Beskidu przetworzoną na język jazzowy.

KONKLUZJA

Pracę doktorską Pana Bartłomieja Noszki można postrzegać jako oryginalne dokonanie artystyczne. Do tej pory żaden twórca związany z muzyką jazzową nie napisał dzieła opierającego się i czerpiącego inspiracje z pieśni i tańców wywodzących się z Beskidu Śląskiego. Praca doktorska Pana Bartłomieja Noszki jest świadectwem wybitnego zaangażowania artystycznej wizji, twórczej pasji w kształt współczesnej muzyki jazzowej. Pan Noszka posiada wszelkie kwalifikacje artystyczne i naukowe by wnieść osobisty wkład w rozwój polskiej i europejskiej muzyki jazzowej. Doktorant w swojej pracy zaprezentował rzetelną wiedzę, zbudował spójną koncepcję muzyczno-teoretyczną i wykazał się umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej.

Stwierdzam, że - w pewnym obszarze nowatorska - praca doktorska mgr Bartłomieja Noszki stanowi znaczący wkład w dziedzinę sztuk muzycznych oraz rozwój dyscypliny artystycznej - sztuki muzyczne, a zatem spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

Prof. dr hab. Jerzy Jarosik

